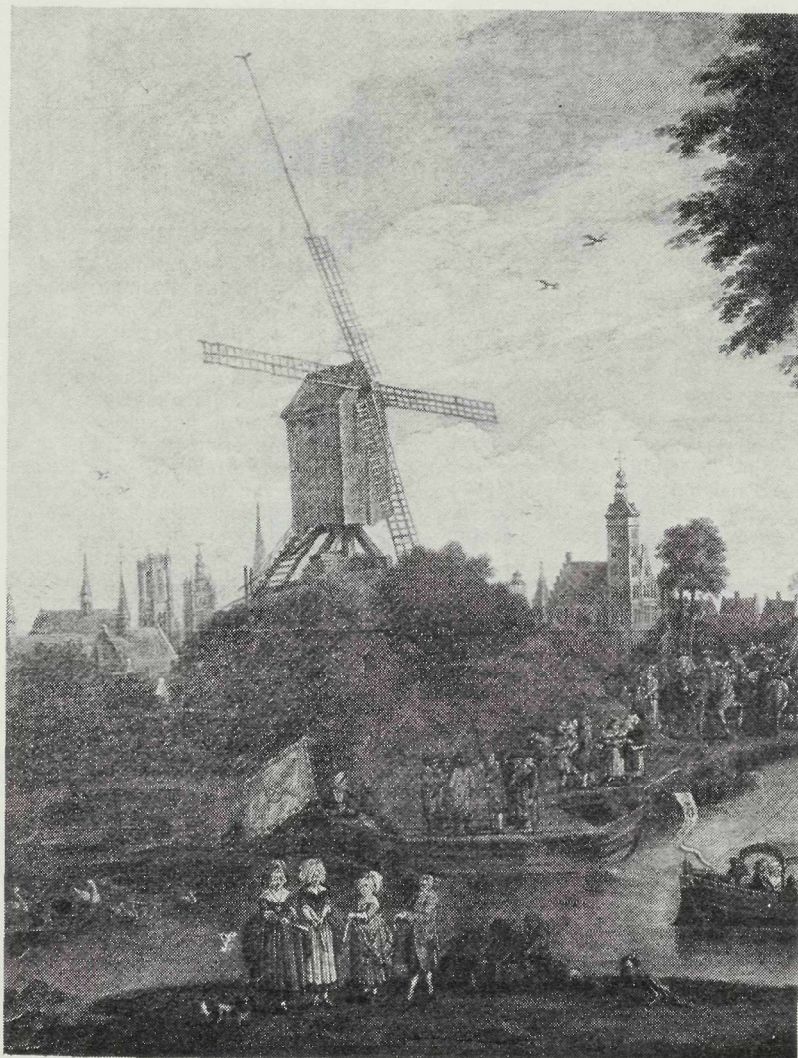

Pasen 1975
22e jaargang afl. 1

Uitgave van de Stichting De Gildetrom als voortzetting van het tijdschrift „De Gildetrom”
voorheen uitgegeven door de Bond van Schuttersgilden „Het Kwartier van Oirschot”.

Het Prinsenhof te Gent gelegen aan de Lieve. Het Sint-Antoniusgilde schiet op de vogel, die
hoog boven een molenwiek is geplaatst. ± 1775 Geschilderd door Ingelbert Lieven van Siclers
(Bijloke Museum, Gent. Foto A.C.L.). Détail.

AGENDA VOOR 1975

- 8 mei** Kringdag Peelland (St. Willibrordus, Vlierden)
11 mei Zeeland, Kringdag Land van Cuijk
19 mei Reusel, Vrij gildefeest St. Joris
25 mei Elshout, Kringdag Maasland bij O. L. Vrouwe Schuts
25 mei Oostelbeers, Schuttersfeest uitsluitend voor kruisboog op wip en handboog op doel i.v.m. 375-jarig bestaan
1 juni LANDJUWHEEL BOXMEER
1 juni Zilveren Priesterfeest Mgr. J. Bluysen, Bisschop van Den Bosch
8 juni Haaren, Kringdag Kwartier van Oirschot bij gilde St. Catharina en Barbara
29 juni Well, Vrij gildefeest
29 juni Liefdadigheidsfestijn Kwartier van Oirschot bij St. Willibrordus te Wintelre
17 aug. Hilvarenbeek, Vrij gildefeest bij 525-jarig bestaan gilde St. Sebastiaan
24 aug. Eindhoven, Jubileum-Kringdag van Kring Kempenland
7 sept. Deurne, Vrij gildefeest bij St. Joris
21 sept. Koningschieten Aken (Duitsland)
2-10 oktober Gilde-Romereis

VAN DE REDACTIE

Alle kopie voor het volgend nummer dient vóór 15 mei bij een van de correspondenten bezorgd te zijn.

Aanvulling op De Gildetrom 1974: het cliché van de foto op bldz. 55 werd welwillend afgestaan door „De eerbaere Guld” te Valkenswaard.

KOLVENIERSGILDEN

Over de oorsprong van deze schuttersgilden verschenen onlangs enige zeer lezenswaardige artikelen in „De Guld”, Gildeblad voor Het Land van Cuyk (jrg. 9, 1975, p. 1-14). De naam Colveniers of Kloveniers is een verbastering van het Franse woord „couleu-

vriers”, dat afgeleid is van het woord „couleuvre” (= veldslang). Het sissende geluid van de oudste angstaanjagende hand-vuurwapens, die na de invoering van het buskruit rond 1500 in gebruik kwamen, had tot deze vreemde bijnaam geleid. Vanwege de vorm gaf men in Nederland aan dit vuurwapen ook wel de naam „bus” (= buis) en ontstond de naam „bussen-gilden”.

Vele oudere hand-, voet- en kruisbooggilden gingen over op het nieuwe wapen, maar behielden hun oorspronkelijke patroonheilige; de als zodanig opgerichte kolveniersgilden kozen vaak St. Christoffel tot patroon. Tot de oudste kolveniersgilden in Noord-Brabant behoren het gilde van Heusden (1517) en de Sint-Christoffelgilden van 's-Hertogenbosch (juni 1521) en Grave (sept. 1521). Van het laatstgenoemde Graafse gilde, dat in 1724 werd „stilgelegd” maar in 1974 tot nieuw leven herrees, wordt de geschiedenis uitvoerig beschreven. De archiefstukken van dit gilde zijn helaas bij de brand van het Graafse stadhuis in 1902 bijna alle verloren gegaan, zodat men opnieuw gaat uitzoeken, wie de oorspronkelijke patroon was en welk wapen en welk gildevaandel men zal gaan voeren.

W.K.

MET VLAG EN WIMPEL

Zo heette het programma van de AVRO-telvisie op zaterdag 4 januari j.l. Hierin werkte mee het gilde St. Sebastiaan uit Oisterwijk met zijn vendeliers (zie hiervoor Maaslands nieuws elders in dit nummer).

We zullen de mogelijkheden bekijken en bestuderen om het vendelzwaaien - evenals zoveel zaken in het gildewezen - een eigentijdse motivering te geven. In de besprekingen op de Abdij van Postel in Kring Kwartier van Oirschot hebben de overheden van de gilden geluisterd naar een uiteenzetting van Dr. Milo Kojien O. Praem. over de essentie en exsistentie van het gildewezen in onze huidige tijd. Hier is veel van gedachten gewisseld en men is erg tevreden naar huis gegaan met vele voorbeelden om het gilde van nu een juiste plaats te geven in de maatschappelijke samenleving.

J.T.

VRAGENRUBRIEK

De redactie verklaart zich gaarne bereid eventuele vragen van de lezers over alles, wat het gildewezen betreft, te beantwoorden.

„DE GILDE Trom”, driemaandelijks tijdschrift, uitgave van de Stichting „De Gildetrom”, in welke Stichting samenwerken de Noordbrabantse Federatie van Schuttersgilden met haar Kringen: Het Kwartier van Oirschot, Peelland, Kempenland, Maasland en Het Land van Cuijk.

Hoofdredacteur: Drs. W. H. Th. Knippenberg, Socrateslaan 115, 's-Hertogenbosch, tel. 073-133993

Redacteurs: voor de Noordbr. Federatie: Math. E. M. v. d. Voort, Valklaan 6, Eindhoven, tel. 040-438521
voor Het Kwartier van Oirschot: J. A. Abrahams, Vrijthof 9, Hilvarenbeek tel. 04255-2431
voor Peelland: Alph. M. G. Niessen, Veestraat 43, Helmond, tel. 04920-24863
voor Maasland: Jan Th. M. Toorians, Willibrordusstraat 4, Loon op Zand, tel. 04166-1516
voor Kempenland: Ir. H. H. Voetman, Baljuwstraat 2, Geldrop, tel. 040-863725
voor Het Land van Cuijk:

Administratie: W. C. M. Brands, Hart van Brabantlaan 1200, Tilburg, tel. 013-681685

Betalingen: Rabobank te Moergestel, rekeningno. 13.45.08.874, t.g.v. Stichting De Gildetrom, (Girorekening van deze bank: 1071810).

Particuliere abonnementen: f 7,50 per jaar, franco huis.

Bronvermelding: Artikelen en berichten uit dit tijdschrift mogen worden overgenomen mits „De Gildetrom” wordt vermeld, tenzij bij het artikel of bericht uitdrukkelijk anders is aangegeven.

Een zeer goede tentoonstelling

waaraan bij ons te weinig bekendheid werd gegeven.

In het Kreismuseum te Zons, een plaatsje even ten zuiden van Düsseldorf, werd van 20 november 1974 tot en met zondag 23 februari i.l. een zeer verzorgde tentoonstelling gehouden onder de titel „500 Jahre Rheinisches Schützenwesen“. Vierenveertig gemeenten waren er vertegenwoordigd met in totaal 122 waardevolle stukken. Deze kwamen of rechtstreeks van nog bestaande Schützengilden, Schützenbruderschaften en Bürgerschützvereinen, of uit kerkelijk bezit, of waren in bruikleen afgestaan door plaatselijke of streekmusea. Voor de manier waarop hier geëxposeerd werd niets dan lof: ruim, duidelijk overzichtelijk, goed geordend, rijk in variatie van kostbaar antiek tot aantrekkelijk, smaakvol modern. De belichting was prachtig afgewogen, zodat al de geëxposeerde kostbaarheden goed tot hun recht kwamen. Men kon alles goed volgen, dank zij een goedverzorgde, rijke illustreerde catalogus (prijs DM 5,—), waarin een lezenswaardige inleiding en zeer goede beschrijvende teksten. Gelukkig hebben ook Nederlandse gildevrienden belangstelling getoond; maar het hadden er veel meer kunnen en moeten wezen, want hier was voor allen veel te zien en vooral veel te leren. Een compliment aan Frau M. A. Blum, die als leidster van dit museum mede de verantwoordelijkheid droeg. K.V.

MERKWAARDIGE SCHIETSCHIJVEN

De Keckenburg is een oude „burcht“ in de door toeristen veelbezochte, schilderachtige plaats Schwäbisch-Hall, gelegen in het noorden van Württemberg. Dit historisch bouwwerk herbergt thans het streekmuseum en een bibliotheek. In dit museum bevinden zich vele schietschijven, die rijkelijk beschilderd zijn met allerlei voorstellingen. Aanvankelijk werden deze geschonken door ere-leden van een Schützengesellschaft, later ook door schutterskoningen. De beschilderingen lopen, wat de voorstellingen betreft, nogal uiteen.

Sommige wijzen op bepaalde beroepen (arts, apotheker, molenaar, horlogemaker), andere beelden landschappen uit; soms komt met historische gebeurtenissen tegen uit de plaats of ruikt het sterk naar de politieke situatie op een bepaald moment (o.a. de Franse Revolutie). De oudste dateren uit het begin van de 18de eeuw. De doorboringen wijzen er op, dat deze schijven ook werkelijk gebruikt werden.

K.V.

Of er bij buitenstaanders belangstelling bestaat voor het gildewezen ?

Het is opvallend hoeveel aanvragen er de laatste tijd komen voor het optreden van gilden om meer of minder belangrijke gebeurtenissen op te luisteren. Ook het aantal lezingen dat gehouden wordt neemt toe. Wat dit laatste betreft komen deze van de zijde van de Heemkunde, Volksuniversiteit, Lionsclubs en bijeenkomsten van de Rotary.

We mogen zeggen de belangstelling groeit gestadig. Wel moet gewaakt worden, dat men geen achterhaalde standpunten gaat verkondigen en dat ook de benadering van het gehoor aangepast moet zijn aan deze tijd.

Wat het optreden der gilden betreft is het goed, dat zowel de Federatie als de afzonderlijke kringen een oogje in het zeil houden, opdat een en ander niet uit de hand gaat lopen en men voor geld en wat lieve woorden steeds maar bereid is gevolg te geven aan ver uiteenlopende uitnodigingen.

K.V.

KONINGSCHIETEN

Regelmatig hoort men dat men Koning-schiet op de wip, op de roos e.d. Men kan echter uitsluitend Koningschieten op de vogel, gemaakt van hout of gips.

Bij het schieten op de wip of op de roos zal in bijna alle gevallen de beste schutter het hoogste aantal punten behalen. Een dergelijke schutter is dan wel Kampioen, maar geen Koning.

Alleen hij, die het laatste stuk van de vogel afschiet is de nieuwe Koning; de geluksfactor speelt hierbij traditioneel een rol. Alle anderen zijn imitatie-koningen, zonder enig gezag in het gilde. M.v.d.V.

Schieten op de molenwiek

In het artikel over het Sint-Jorisspel (Gilde-trom 1974, p. 35) hadden we n.a.v. de besproken prent enige verwante gegevens opgenomen over het plaatsn van de vogel op de molenwiek. Deze gegevens werden, wat nader uitgewerkt, opgenomen in „De Guld“, Gildeblad voor Het Land van Cuijk (jrg. 9, 1975, p. 16). De heer D. L. van Elk, redacteur van „De Guld“, ontving hierop een interessante reactie van de heer A. Bicker Caarten, voorzitter van de Rijnlandse Molenstichting, oud-bestuurslid van De Hollandse Molen en schrijver van het boek „De molen in ons volksleven“ (Leiden 1958).

Dank zij de vriendelijke attentie van de heer Van Elk laten we hier de tekst van de heer Bicker Caarten volgen :

„Naar ik meen gebeurt dit vogelschieten op molens thans niet meer. In september 1953 maakte ik het schieten mee te Bakel, waar toen de bekende mulder Piet Adriaans koning was van het Sint-Willibrordusgilde en met de buks geschoten werd bij de Bakelse standermolen. Enige jaren later vindt het schieten niet meer bij de molen plaats, maar op een ander terrein. Het papegaaischieten geschiedde vroeger ook op de standermolen van Rosmalen (Sint-Catharinagilde), de

Veldhovense molen te Tilburg (Sint-Jorisgilde), de standerdmolen van Straten (Sint-Jorisgilde) en die van Helmond (Sint-Joris-schutterij, zie Taxandria 1925, p. 124). Een en ander heb ik uitvoerig beschreven in mijn boek „De molen in ons volksleven”.

De heer Dr. C. Devyt schreef een artikel „Het schieten van de papegaai op de Brugse Stadsmolens” (in Biekorf, jrg. 57, 1956), waarin ook vele oude bronnen zijn vermeld. Ik schrijf U dit, omdat U mogelijk hieraan iets heeft”.

In het genoemde boek van Bicker Caarten staat een hoofdstuk over „De band tussen schuttersgilden en korenmolens” (p. 116-120). Te Brugge geschiedde het schieten op de molen reeds in 1400; het in 1594 opgerichte Kloveniersgilde van Scherpenisse had het recht te schieten op de heerlijkheidsmolen. Ook het in de brief genoemde schuttersfeest te Bakel in 1953 wordt in het boek uitvoerig beschreven.

Enige aanvullingen kunnen nog hieraan worden toegevoegd. Over Bakel schreef Jolles I, p. 40 in 1933 (!). „Tot voor enkele jaren schoot men op den molen”; volgens Bicker Caarten is de standerdmolen van Adriaans in 1942 gerestaureerd en is daarna weer het oude gebruik, zij het tijdelijk, hersteld.

Te Helmond werd door het O.L. Vrouwegilde in 1618 op de molen geschoten (Aug. Sassen, Geschiedenis van de schutterij der Kolveniers te Helmond, Helmond 1882, p. 11; A. M. Frenken, De oude schutsgilden van Helmond, Helmond 1922, p. 22). Ook het Sint-Jorisgilde aldaar schoot nog op het laatst van zijn bestaan, rond 1840, op de molenroede (Frenken, p. 95 en 114).

Te Maarheeze wordt het „schieten op de molen in de Hagelkruissche akkers” door het Sint-Jorisgilde in 1888 vermeld (Jolles II, p. 13).

In de oude kaart van het Sint-Jorisgilde te Oirschot-Straten komt eveneens het „ter moolen vogelschieten” voor (Jolles II, p. 66). Het Sint-Barbaragilde te Oirschot heeft reeds in 1594 „den papegay opte molenroey geschoten” (zie Gilde-Akten IV elders in dit nummer).

Het Sint-Jansgilde van Soerendonk schoot

op den molen „volgens oud gebruik” (Jolles II, p. 16).

Een koningsschild van het Sint-Jorisgilde te Rosmalen uit 1818 vertelt: „Adrianus van Lith, moolenaar van Rosmalen, heeft den vogel afgeschooten op den molen van Rosmalen”. Nadat dit gilde in de jaren 1818-1838 gecombineerd was met het Sint-Catharinagilde, bleef dit recht bewaard en na de heroprichting van dit gilde in 1921 is er nog eenmaal gebruik van gemaakt (Jolles II, p. 119).

In de nieuwe kaart van 't Sint-Jorisgilde te Tilburg uit 1590 komt voor: „het optrekken naar den Veldhovenschen molen om de vogel te schieten” (art. 3). Op het koningsschild van 1765 liet Johannes de Lelie de standaardmolen graveren met rechts ervan vier schutters, van wie er twee mikken op de vogel, die van de roede boven op de molenwiek neervalt (cf. Jolles II, p. 159).

W. Knippenberg

Een 15e-eeuwse boete voor het koningschieten

Op 20 februari 1427 wordt Johannes van Oerle, bedienaar van de kerk van Oss, door de aartsdiaken van Kempenland, onder wiens gezag de parochie ressorteerde, veroordeeld tot een boete van 1 Rijnlandse gulden, omdat hij op Pinksterdag van het voorgaande jaar samen met andere schutters van het dorp naar de papegaai geschoten heeft en na 3 of 4 schoten met pijl en boog hem heeft weten te verwijderen, zodat hij de schutterskoning werd.

Zo ziet men dat het behalen van de koningstitel ook in de middeleeuwen niet altijd probleemloos was.

Henk van Gerwen, Valkenswaard

Bron: G. Bannenberg, A. Frenken, H. Hens, De oude dekenaten Cuijk, Woensel en Hilvarenbeek in de 15de en 16de-eeuwse registers van het Aartsdiakenaat Kempenland, deel II, Nijmegen 1970, p. 5.

Gilde-akten IV

SCHUTSBOMEN EN PAPEGAIJSCHIETEN

Schutsbomen waren uitstekende herkenningpunten om aan te duiden bij grondverkopen. Vaak vinden we in verkoopakten dan ook de toevoeging „gelegen ontrent den schuttsboom”.

Ik heb dit keer enkele van deze vermeldingen en akten aangaande het schieten op de papegaai genoteerd.

Herentals (B). Proces tussen Jans Verhaegt en Geert van Leemputten over het afschieten

van de papegay van het Sint-Jorisgilde. 4-8-1535 ¹⁾.

Naastenbest (wijk van Best). „aen de schuttsboom” 20-1-1636 ²⁾.
Eenen camp lants gelegen aende schuttsboom onder Naastenbest 30-1-1727 ³⁾.

Sint-Oedenrode.

Cloosterecker gelegen aen de schuttsboom 23-8-1627 ⁴⁾.
Ontrent den Schuttsboom 28-1-1628 ⁵⁾ en 18-9-1649 ⁶⁾.

Een akker te St Oedenrode genaamt den Katelijnschutsboom 13-12-1661⁷⁾. Een ackerlants aen de schutsboom tot St Oedenrode 13-12-1670⁸⁾.

Oirschot. In Oirschot trof ik een dagverslag aan van 1593 en 1594. De eerste akte vermeldt het papegaaijschieten op de molen zonder toestemming. Vervolgens krijgen we een teerdag waar zelfs gevendeld werd en kort daarop de ruzie tussen de beide gilden. Van deze laatste akte volgt nu de transcriptie. „Opten selven dach hebben de Berbelsche schutters den papegaai opte molenroeij geschoten sonder consent nochtans van Me Joffr van Merode of den schout ofte magistraat ende thans hebben die Catherensen onder malcanderen gevochten.

Opten selven dach is het dode lichaem van Joffr IJsabela van der Linden ten Bosch gestorven zijnder hier met den wagen van Me Joffr Merode gecomen ende opten berch geset.

Opten XV-en is het vs dode lichaem voer Sinte Annen altaer alhier begraven ende soe berbelsche eenen misse van requiem naede singende sielmisse deden van, quamen te passe dat de selve berbelsche vuyt quamen met eenre vijleure inde kercke voer

hem spelende ter wijlen de vs begraeffenisse geschieden, alsoe dat aen een eijnde der kercken droeffenisse ende aen dander blijsschap was, hier sietmen hoe verre dat blijsschap van droeffenisse leeghen⁹⁾.

Tongelre.

Heerlickheijt Tongelre ontrent den Schutsboom 27-3-1657¹⁰⁾.

Groeslant de Rijt pr Tongelre ontrent den Schutsboom 16-7-1675¹¹⁾.

Woensel.

In prochia de Woensel bij de schutzboom 20-11-1548¹²⁾.

- 1) Herentals R 161 zonder folionummer 17 bldz.
- 2) Bosch protokol R 1545 fol 509v.
- 3) Oirschot R 243 fol 67v.
- 4) St Oedenrode R 112 fol 98.
- 5) Idem R 112 fol 112.
- 6) Idem R 115 fol. 193/v.
- 7) Bosch protokol R 1638 fol 67v/68v.
- 8) Bosch Protokol R 1645 deel 2 fol 67-68.
- 9) Oirschot. Een partij van 20 en een van 44 pagina's ingebonden in R 144.
- 10) Bosch protokol R 1586 fol 352/v.
- 11) Bosch protokol R 1631 fol 270-271v.
- 12) Bosch protokol R 1351 fol 33/v.

Jean Coenen
vendelier Sint-Jorisgilde
Zesgehuchten, 24-2-1975

Federatie-Nieuws

Gilde-Romereis 1975

In het kerstnummer van 1974 hebben wij aangekondigd dat bij voldoende deelname in 1975 bij gelegenheid van het Heilig Jaar een Gilde-Romereis georganiseerd zou worden door de Noord-Brabantse Federatie van Schuttersgilden.

Thans kunnen wij U meedelen dat uit de gehouden enquête gebleken is, dat er voldoende belangstelling bestaat bij onze gildebroeders en dat daarom door het Federatiebestuur besloten is de Romereis te laten doorgaan. Alle drie genoemde reizen gaan door, te weten:

- a. Een 7-daagse vliegreis van 3 tot en met 9 oktober 1975;
- b. Een 4-daagse vliegreis van 3 tot en met 6 oktober 1975 (2 werkdagen);
- c. Een 10-daagse treinreis van 2 tot en met 11 oktober 1975.

De reizen zijn zo gepland, dat alle deelnemers in Rome de hoogtepunten van het programma kunnen meemaken. Naast Rome wordt ook een bezoek gebracht aan Assisië, Ostia en Cori.

Op zondag 5 oktober zal er een speciale audiëntie zijn voor ons gildebroeders. De Pauselijke Nuntis Mgr. A. Felici en onze

Bisschop Mgr. J. Bluysen zullen beide in Rome zijn om ons te begeleiden.

Voor onze gildebroeders wordt dit iets apart. Speciale aandacht willen wij nog vragen voor vendeliers en tamboers. Er bestaat nog even de gelegenheid tot aanmelding. Op **15 april** a.s. sluit de inschrijving. De plaatselijke gilden zijn volledig ingelicht per circulaire.

Mocht U nadere inlichtingen wensen, dan kan dat iedere dag telefonisch onder nummer 04255-2431. Boekingsadres: Rabobank Hilvarenbeek.

Landjuweel Boxmeer 1975

Dit grote gildefeest staat onder supervisie van de Noordbrabantse Federatie van Schuttersgilden en wordt georganiseerd door het Heilig-Bloedsgilde aldaar ter gelegenheid van zijn 525-jarig bestaan. De **Dag der Gilden** is vastgesteld op zondag 1 juni en daaromheen zijn verschillende kerkelijke en wereldlijke feesten gegroepeerd. Omdat het gilde van Boxmeer een zuiver kerkelijk gilde is wordt dit Landjuweel op **zaterdag 24 mei**

geopend met plechtige Vespers, welke gezongen zullen worden door het volk, het kerkkoor en Boxmeer's Vocaal Ensemble. Na deze plechtigheid zal de relikwie van het H. Bloed van Boxmeer vereerd worden, waarna op het Kasteelplein de huldiging plaats vindt van enkele jubilarissen van het Heilig-Bloedsgilde.

Op **zondag 25 mei** is er om kwart voor tien een plechtige Hoogmis, waaronder de gezangen worden uitgevoerd door Boxmeer's Vocaal Ensemble o.l.v. dirigent Lamée. Deze plechtige dienst wordt uitgezonden over de T.V. Omstreeks half twaalf vertrekt vanuit de kerk de Heilig-Bloedprocessie. Die middag is er om 5 uur een Plechtig Lof.

Gedurende de gehele hieropvolgende week worden er gildeschatten, wapens uit het Huis van Hohenzollern, specimens van kerkelijke kunst en mogelijk gildezilver en tin van de familie Philips uit Eindhoven tentoongesteld. Ook zal er een tentoonstelling zijn op het gebied van de hedendaagse kunst van kunstenaars uit Boxmeer en omgeving. Deze **exposities** vinden plaats in het Carmelietenklooster.

Op **Donderdag 29 mei** is er een culturele avond in de grote zaal van hotel Riche, waaraan medewerkers Boxmeer's Vocaal Ensemble, „Vondel” uit Vierlingsbeek en het Nijmeegs Kamerorkest.

Er worden teken- en etswedstrijden uitgeschreven voor de jeugd, waarbij oude bouwwerken uit Boxmeer het hoofdmotief zullen zijn.

Zondag 1 juni is het grote Landjuweel. De plechtige Gildemis begint om 10 uur. De ontvangst van genodigden en gildeoverheden door de burgemeester vindt plaats op het gemeentehuis en begint om 12 uur. Hierna volgt het opstellen van de optocht die zal trekken vanuit het centrum naar de gemeentelijke sportvelden waar de officiële feestelijkheden omstreeks half drie zullen beginnen, gevolgd door de diverse wedstrijden. 's-Avonds om zeven uur is de prijsuitreiking. Diezelfde avond is er nog een groot gildebal in de aanwezige feesttenten met tot besluit vuurwerk.

Het Heilig-Bloedsgilde van Boxmeer

Dit bestaat vanaf 1450 en werd door enkele notabelen opgericht ter ere van „het wonder van het H. Bloed van Boxmeer”. Ook hier en toen was het de taak van het gilde: Bescherming van Kerk en Burgerdom („Outer en Heerd”). Het wapen was van oudsher de hellebaard. Zoals dit bij elk gilde het geval is, heeft ook dit gezelschap perioden van bloei en achteruitgang gekend. Gelukkig heeft het steeds kunnen steunen op de graven Van den Bergh en op de afstammelingen hiervan in rechte lijn, thans in de persoon van Prinz Franz von Hohenzollern-Sigmaringen, die waarschijnlijk een belangrijk deel van de feesten rond het landjuweel zal bijwonen.

Het gilde telt 64 leden en gaat gekleed in een stemmig costuum (granaatrood en

zwart) dat in 1921 werd ontworpen.

Dit gilde schiet ook jaarlijks op de koningsvogel; de huidige burgemeester W. C. Hillema is momenteel koning. Ook in dit gilde is het gebruikelijk, dat wie zich koning schiet zijn gilde met een zilveren schild vereert. Deze schilden zijn voorzien van passende inscripties, waarvan wij er een vermelden: 1944. Koning G. van Boekholt, oud-wethouder van Boxmeer en **Secretaris Gildefederatie**.

„Nog bulderen kanonnen,
Maar vrede komt in zicht.
Broeders niet verzaken,
Doet tot 't eind Uw plicht.”

Dag van het Europees Koningschieten te Aken

Dit vindt plaats op 21 september 1975. Hieraan wordt deelgenomen door acht landen. Het feest is zeer groots opgezet ($\pm$ f 120.000,—). Er wordt een grote optocht gehouden, die waarschijnlijk door de Nederlandse gilden zal worden geopend.

's Morgens is er een grote openluchtmis, waarbij 35.000 gildebroeders uit Europa worden verwacht. Elk deelnemend gilde ontvangt een kostbaar herdenkingsschild. Het feestterrein waarop de meeste wedstrijden zullen plaatsvinden, ligt midden in de stad. Het schietterrein ligt begrijpelijk verder weg. De schutters worden per bus er heen vervoerd. Aan het Europees Koningschieten mag alleen deelgenomen worden door de kringkoningen. Er wordt echter op gerekend, dat elke kringkoning vergezeld wordt door het eigen gilde.

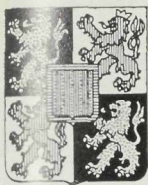
Er wordt op een houten vogel geschoten met een klein-kaliber (6mm) geweer. Mocht de werkelijke kringkoning door bijzondere omstandigheden verhinderd zijn, dan is toegestaan, dat zijn plaats wordt ingenomen door de vorige koning van diens gilde.

Er wordt deelgenomen door 47 koningen. Onze Federatie levert er zes (5 uit de Kringen en daarbij de Federatiekoning). Om 18.00 uur zal de officiële installatie van de Europese koning plaats vinden. Hij zal daarbij omhangen worden met een speciaal hiervoor vervaardigde kostbare keten, die één jaar in het bezit van deze Europese koning mag blijven. Kort daarna vindt de uitreiking plaats van de andere prijzen. Aan de wedstrijden trommen, vendelen e.d. mogen alleen groepen deelnemen.

Wie belangstelling heeft om dit unieke feest bij te wonen, dient zich vóór donderdag 10 april a.s. op te geven aan de Federatie-secretaris Math. v. d. Voort, Valklaan 6 te Eindhoven.

Laat de deelname uit onze Federatie opvallend groot zijn.

M. v. d. Voort

Nieuws uit Het Kwartier van Oirschot

Het **LIEFDADIGHEIDSFESTIJN 1975** zal worden georganiseerd door Gilde Sint Willibrordus te Wintelre op 29 juni.

KRINGONDERSCHEIDINGSTEKENS werden uitgereikt aan de navolgende verdienstelijke gildebroeders: W. A. Rijnen, Hoofdman van Gilde St. Joris te Moergestel bij zijn afscheid als Vendelleider van de Kring „Het Kwartier van Oirschot”, en aan W. J. C. van Dijk, Hoofdman van Gilde St. Catharina te Moergestel.

ST. SEBASTIAAN, OIRSCHOT

Als opvolger van keizer C. Smits, die in 1969 overleed, schoot zich bij de traditionele verschiëting op Kermisdinsdag koning Kees van Rijen tot de nieuwe keizer van Sint Sebastiaan, terwijl gildebroeder Wim v. d. Biggelaar erin slaagde om de huidige keizer als nieuwe Koning op te volgen.

Dat deze gebeurtenis op zijn „Oirschots” d.w.z. op buitengewoon uitbundige wijze gevierd werd, behoeft geen betoog.

Beiden hartelijk gefeliciteerd.

TWEDE BROEDERSCHAPSDAG

Nadat op 14 december 1974 de eerste „Broederschapsdag” voor gildebroeders uit „Het Kwartier van Oirschot” zeer succesvol was gehouden in de Abdij der Norbertijnen te Postel, volgde op veler verzoek een her-

haling op 22 februari 1975.

Beide keren was Dr. Milo Kojien, archivaris van de Abdij van Tongerlo, de spreker over het onderwerp „De gildebroederschap in deze tijd”. Hij vond een aandachtig gehoor en kreeg na afloop veel vragen te beantwoorden. Na een Eucharistieviering in de abdijkerk en een stevige koffietafel werd het programma verder afgewerkt met op de eerste dag een forum onder leiding van de Z. E. Heer Drs. Knippenberg, hoofdredacteur van De Gildetrom en op de tweede dag onder leiding van de Heer K. Vermeeren, Voorzitter van Kring Kempenland. Beide dagen werden besloten met een rondleiding door de abdij.

Onze gildebroeders mogen voornoemde Heren wel dankbaar zijn, want zij hebben hen twee interessante en zeer leerzame dagen bezorgd.

Gouden Huwelijksfeest in Hooge Mierde

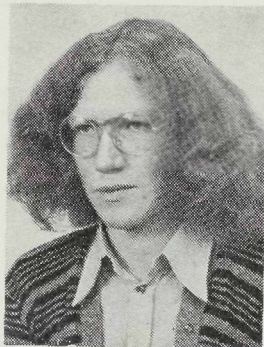
Op 17 febr. 1975 was het groot feest in Hooge Mierde. Willem en Sjo Luitjen-Meulenbroeks vierden onder enorme belangstelling hun gouden huwelijksfeest. Het deed Willem echt goed op die dag zoveel gildebroeders te ontmoeten. Onze hartelijke gelukwensen aan de Ere-Voorzitter van het Kwartier van Oirschot en zijn echtgenote.

In Memoriam

St. Sebastiaan, Hoogeloon

Op 23 sept. 1974 overleed op 18-jarige leeftijd ten gevolge van een noodlottig ongeval het jongste lid Antoon van der Heyden. Hij heeft verschillende jaren het gilde gediend als tamboer.

St. Sebastiaan, Hilvarenbeek

Op 5 januari 1975 is op 79-jarige leeftijd plotseling overleden onze Ouderling Johannes Timmermans. Hij was meer dan 50 jaren lid en was onderscheiden met de eretekens van Oranje-Nassau en van de Kring.

St. Sebastiaan, Westelbeers

Op 5 dec. 1974 is plotseling na een langdurig ziekbed overleden de trouwe gildebroeder Willie Kok in de leeftijd van 61 jaren; hij was 42 jaar gildebroeder waarvan 35 jaar als tamboer.

St. Joris, Hooge Mierde

Op 10 januari 1975 overleed na een langdurige ziekte de gildebroeder Harrie Smolders; hij was lid vanaf 1947. Vanaf 1969 tot 1972 was hij Koning en vele jaren was hij een actief lid van de Kring-schietcommissie.

Nieuws uit Kempenland

De bond van schuttersgilden Kring Kempenland bestaat 40 jaar.

Het ligt niet in de bedoeling de viering van dit jubileum zo maar zonder meer voorbij te laten gaan. In de a.s. voorjaarsvergadering (tevens jaarvergadering), die dit jaar wat later zal gehouden worden dan gebruikelijk is, zal een commissie worden benoemd, die deze herdenking zal moeten voorbereiden.

Gedacht wordt aan een herdenking in het najaar, wanneer het drukbezette zomerprogramma achter de rug is.

Als er Federatiebestuurders, Kringbestuurders, gilden of gildebroeders zijn, die nog gegevens bezitten uit de beginjaren van Kring Kempenland, dan gaarne hierover een berichtje aan K. Vermeeren, Van Coothstraat 2, Eindhoven.

Bijna niet te geloven

Stond in het vorige nummer van De Gilde-trom boven het artikel over de teruggekeerde archiefstukken van het ridderlijke gilde van St. Sebastiaan uit Eindhoven: **Waar ge-beurd!**, opnieuw kreeg dit gilde een aanbod om oude stukken terug te kopen. Dit soort verhalen over teruggekeerde schatten bij de gilden van Kempenland schijnen, wat de aanhef daarvan betreft, wat eentonig te worden, want ook ditmaal begon het met een telefoontje. Deze keer op vrijdagavond 13 december 1974. Het kwam van de volijverige speurder en verzamelaar op gildegebied

Frits Prinsen, kapitein van het Sint-Nicolaasgilde uit Valkenswaard. Hij vertelde mij, dat hij een seintje had gekregen, dat er op meer dan 150 km van zijn woonplaats oude archiefstukken van een Eindhovens gilde te koop zouden zijn. Hij wilde hier geen gras over laten groeien en zou er de volgende dag al voor op stap gaan. Welk gilde het hier betrof wist hij niet, waar en bij wie het was vertelde hij niet en bovendien had hij er geen notie van wat zoiets zou kosten. Alles was dus met een waas van geheim-zinnigheid omhangen. Telefonisch maakte ik met hem de volgende afspraak: „Kijk wat het is en als het iets is, dan... kopen, want er zijn al veel te veel spullen van Brabant uit Brabant verdwenen.” Verder zei ik hem, dat mochten er onverhoopt moeilijkheden komen bijv. wat de vraagprijs betreft, hij dan onmiddellijk met mij contact moest opnemen, en daar ik die volgende dag niet thuis zou zijn gaf ik hem het nummer op waaronder hij mij dan zou kunnen bereiken. Die hele zaterdag heb ik in spanning geleefd of ik een onverwacht telefoontje zou krijgen.

's Avonds om acht uur, toen ik al weer thuis was, ging de telefoon en kreeg ik Frits Prinsen aan de lijn: „Karel, ik heb de spullen gekocht. Het is iets fantastisch. Ik heb alles hier in huis. Betaald heb ik nog niet, want het is veel geld, maar ik zal het wel bij de een of ander zien te lenen, of anders ga ik wel naar een bank, want het is iets geweldige, ongelogen waar.” Het leek wel een

spreekwater. Heerlijk zo'n enthousiast bericht te horen. Toen ik daarna hoorde welk gilde het hier betrof en de hoeveelheid stukken die door hem zo maar even werden getaxeerd, schrok ik. „Was deze partij mogelijk dezelfde, die enkele maanden geleden door het Sint-Sebastiaangilde uit Eindhoven was aangekocht, en was deze daarna ontvreemd en elders opnieuw te koop aangeboden? Omdat ik de vorige koop door en door kende, vroeg ik aan Frits Prinsen of hij er geen bezwaar tegen had, dat ik diezelfde avond nog even aan mocht komen. Dat was goed, en binnen twintig minuten was ik in Valkenswaard. Op de tafel van de gelukkige ontdekker stonden twee stapels oude papieren, daarnaast lagen er enkele oude boekjes. Ik zag al dadelijk, dat het hier een andere koop betrof.

Het was een verzameling om van te water-tanden. Ik begon dadelijk te bladeren, te snuffelen en aantekeningetjes te maken. Wie zelf ooit zoiets aan de hand heeft gehad, weet hoe dat gaat en hoe je er bezeten door kunt geraken. Ik maakte Frits mijn compliment voor deze uitzonderlijke koop. Doch toen sprak ook het gilde-hart van hem: „Ik ben zelf dolgelukkig met deze koop. Zoiets gebeurt maar eens in je leven, maar feitelijk horen deze spullen bij het Sint-Sebastiaangilde van Eindhoven thuis. Ze kunnen het voor dezelfde prijs overnemen, die ik ervoor betaald heb plus de weinige kosten die ik er zelf voor heb moeten maken, want ik heb een auto met chauffeur moeten char-teren. Ik ben maar een arme jongen en heb binnen tien minuten moeten beslissen over kopen of niet, maar ik moet je wel zeggen, ze moeten het in Eindhoven niet te flauw maken, want dan is voor hen de kans ver-keken en dan hou ik de spullen zelf.” Het was krasse taal, die er niet om loog. Vóór ik weg ging zei hij nog: „Neem maar ge-rust contact op met dat gilde, zeg maar wat het moet kosten en hoe ik erover denk.” Met deze geestelijke last ging ik naar huis. Ik heb die nacht bijna niet geslapen, al prakkizerende hoe het mogelijk was, dat in zo korte tijd zoveel stukken van eenzelfde gilde voor de dag waren gekomen, maar tevens ook hoe ik het moest spelen, dat alles op de goede plaats terecht zou komen.

Toch heeft het een en ander nogal wat voeten in de aarde gehad. Want welk gilde het ook is, binnen enkele maanden moesten er onverwacht de nodige duizenden guldens op tafel komen om „eigen” bezittingen terug te kopen. Daarbij komt ook nog, dat niet alle gildebroeders dezelfde mentaliteit hebben als het over zeer oude stukken gaat. Op **Alderkiender-dag** (Onnozele kinderen, 28 december) werd door het ridderlijke gilde van St. Sebastiaan de gebruikelijke najaars-vergadering gehouden waarin onverwacht over de aankoop van deze nieuwe stukken moest worden beslist; het stond niet op de agenda vermeld, die reeds geruime tijd geleden was uitgegaan. Ondergetekende werd echter door het bestuur van dat gilde in de gelegenheid gesteld een inleidend woordje te spreken om de gildebroeders te overtui-

Frits Prinsen,

Kapitein van het Sint-Nicolaasgilde uit Valkenswaard, die zich geweldig voor de terugkeer inzette.

Gildebroeders en hun dames toonden grote belangstelling na de overdracht der stukken op het gemeente-archief te Eindhoven. Rechts op de voorgrond Mevr. van der Harten-Schüler, echtgenote van onze Commissaris van de Koningin. Hij is zelf gildebroeder van dit gilde.

gen, dat zij deze koop zeker niet voorbij mochten laten gaan. Of mijn inbreng ertoe heeft bijgedragen valt moeilijk te zeggen, maar wel werd enkele ogenblikken later met algemene stemmen tot de aankoop besloten. Staande de vergadering werd Frits Prinsen van dit besluit op de hoogte gebracht en twee dagen later lag het geld bij hem op tafel. Toen viel Frits Prinsen nog een eer te beurt, waar hij om zijn belangeloze, gildebroederlijke inzet recht op had. Op Sint-Sebastiaansdag 1975 (20 jan.) trokken de gildebroeders met hun dames na de Patroonsmis in de Sint-Catharinakerk tesamen naar het gemeentehuis waar in de archiefzaal de oude stukken persoonlijk door hem werden overgereikt. Men stond ervan te kijken hoeveel er voor de dag was gekomen¹⁾; dat de naam Prinsen die dag op vele plaatsen en meermalen dankbaar werd genoemd valt te begrijpen. Voor het gilde had het ook allemaal heel anders kunnen lopen. Men had dan de stukken misschien wel niet gemist omdat men van het bestaan ervan geen weet had, maar deze stukken hadden verloren kunnen zijn gegaan en dat zou betreurenswaardig zijn geweest. Nu mogen de ridders van St. Sebastiaan zich gelukkig prijzen dat het allemaal zo gegaan is.

Wie, zoals ik, van nabij de intensiteit heeft gezien waarmee Frits Prinsen zich voor deze zaak heeft ingezet, dient slechts bewondering en waardering voor hem te hebben. Zijn gezin is misschien in die dagen wel iets te kort gekomen, omdat vader door deze aankoop zo „bezeten” was en daarom namens Kempenland, en ik mag wel zeggen namens alle gilden en gildebroeders het gehele gezin Prinsen, hartelijk bedankt! En het ridderlijke gilde van St. Sebastiaan uit Eindhoven: Proficiat!

Karel Vermeeren

kastboekjes. Twee schietboekjes, waaronder een uit 1620. Diverse vergaderbesluiten en enkele notariële acten. Totaal: 330 stuks!

Alle goeie dingen in drieën.

Waar gebeurt! Bijna niet te geloven! en nu?

Bij gelegenheid van de Nieuwjaarsreceptie op het gemeentehuis te Eindhoven werd terloops gemompeld, dat binnen niet al te lange tijd nog meer oude „spullen” van St. Sebastiaan te voorschijn zouden komen.

Kort vóór de opmaak van dit nummer ontving ik van de 2de Deken van het Ridderlijke Gilde van St. Sebastiaan het verheugende bericht, dat de 3de nog ontbrekende kavel van het archief van dat gilde „met gerechtede hulp en ridderlijke doortastendheid” veilig kon worden opgeborgen in het gemeentearchief van Eindhoven. Wat deze laatste kavel naast twee zeer waardevolle boeken verder inhoudt, is mij nog niet bekend.

Voor de derde maal: van harte proficiat!

Karel Vermeeren

Sprokkels uit Kempenland

Valkenswaard

Tijdens de jaarvergadering van het Sint-Nicolaasgilde uit Valkenswaard werden nogal diverse besluiten genomen ter verfraaiing van het gilde: er worden enkele nieuwe costuums aangeschaft, de vaandels krijgen een opknappbeurt, het gildesilver zal eens goed onderhanden worden genomen en de koningin zal voortaan getooid zijn met een bontcape. De grote verrassing kwam echter tegen het einde van de vergadering, toen ere-deken W. van Gerwen, de bekende kunsthandelaar uit Valkenswaard, het gilde een antieke koorkap, een kazuifel, een baarkleed en enkele tromfloersen aanbood, die voortaan gebruikt zullen worden bij gildebegravenissen. Na dit mooie gebaar wilde het andere aanwezige ere-lid niet achterblijven en bood het gilde een couvert met

1) 137 Jaarrekeningen op oud-hollands papier, folio-formaat: 34 uit de 17de en 94 (dus bijna van jaar op jaar) uit de 18de eeuw. 154 Betalingsbewijsjes (1667-midden vorige eeuw). Enkele oude

inhoud aan, welke gebruikt zal worden om op de paramenten de beeltenis van de Patroonheilige en het wapen van Valkenswaard te laten borduren. Het was zo een bijzondere avond, een avond die stimulerend werkte, want onmiddellijk werden al weer plannen gesmeed voor aanschaf van andere kostbare attributen. Geen wonder, dat zo'n gilde „rijkelijk” voorkomt op de geraamde begroting 1975 van die gemeente.

Inzet van de vroege lente

Op 1 maart werd in het **winkelcentrum van Eindhoven** de lenteverkoop ingezet met enkele festiviteiten rond de Bijenkorf en de Piazza. Dit gold tevens als een begin van vele culturele activiteiten, die in de zomermaanden in de binnenstad op vele plaatsen zullen plaats vinden. Aan de gilden viel de eer te beurt de spits af te bijten en ze hebben het goed gedaan. De leiding berustte bij de raadsheer van District Centrum. Medewerking werd verleend door het Sint-Catharinagilde uit Strijp, Tongelre en de Binnenstad, door het Sint-Jorisgilde uit Gestel en Vlokhoven en door de dansgroep van het Sint-Jorisgilde uit Oirschot. Het fleurige optreden trok zeer veel belangstelling en was tevens een heel klein voorproefje van wat er in Eindhoven te beleven zal zijn als op 24 augustus van dit jaar daar de Lustrum-Kringdag van Kempenland zal gehouden worden, waaraan waarschijnlijk zestig gilden zullen deelnemen.

Sint-Catharinagilde Tongelre

Op 25 november 1974 vierde dit gilde zijn jaarlijkse traditionele teerdag. Het was weer een speciale dag voor het gilde, alleen jammer dat het zo'n slecht weer was. Het uithalen door het voltallige gilde van onze nieuwe koning (voor de 2de maal achter elkaar koning) kon hierdoor niet doorgaan. Tussen de druppels door ging nu het gilde naar de Sint-Martinuskerk. Voor de H. Mis las Jan v. d. Heijden een gedicht voor, door hemzelf geschreven, voor onze jubilerende keizer Cor v. d. Bilt, die op deze dag 25 jaar bij ons gilde was.

Tijdens de H. Mis werden het nieuwe hoofdevaandel en 4 jeugdvendels gewijd. Na deze H. Mis werd een vendelhulde gebracht aan het kerkelijk gezag, waarna de omgang rond 't Hofke ons naar het gildehuis „t Wapen van Tongelre” leidde. Hier volgde een koffietafel en huldiging van onze keizer Cor v. d. Bilt, die uit handen van onze Regerend Deken P. v. d. Wiel een onderscheiding van het gilde ontving. Verdere sprekers waren M. Aarts namens de schutters en Fr. Royers namens District Centrum. Ook werden er dit jaar weer 3 nieuwe leden geboond.

's Middags was er een onderlinge schietwedstrijd, weer op de gebruikelijke manier door Cor v. d. Bilt met zijn vrouw georganiseerd en verzorgd.

Na de avondmaaltijd hadden de gildebroeders met hun vrouwen een gezellige feestavond.

Het Sint-Catharinagilde kan terugzien op een geslaagde teerdag.

Consecratie gildemis. v.l.n.r. Reg. Deken : P. v.d. Wiel ; Koning : M. v. d. Berge ; Pastor : Der Kinderen ; Keizer : C. v. d. Bilt ; Kapitein : K. v.d. Berge ; Acoliet gildebroeder : J. v. d. Heyden

Heilig-Sacramentsgilde Bergeijk

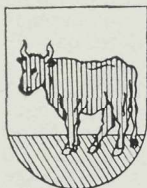
Vorig jaar zijn twee gildebreeders overleden. Aangezien het gilde lange tijd slapende is geweest hebben zij nooit een onderscheiding gehad. Omdat het toch een hele prestatie is om zolang als C. Daris bij een slapend gilde te blijven, vond ik het mijn plicht

om tenminste bij hun dood hulde te brengen aan:

Cees Daris: overleden 17-8-1974 in de leeftijd van 91 jaar; hij was 67 jaar gildebreedder.

Jan Brugmans: overleden 18-9-1974; hij was 24 jaar gildebreedder.

Gerard Daris
Heilig-Sacramentsgilde Bergeijk

Nieuws uit Maasland

KRINGNIEUWS. Uit erkenning voor de enorme hoeveelheid werk dat de heer L. G. W. Roosen als directeur van het Noordbrabants Museum in Den Bosch heeft verricht en vanwege zijn eervol ontslag op 16 januari j.l. heeft de Kring Maasland gaarne voldaan aan het verzoek te zijner ere een gilde-tentoonstelling te houden. De heer Roosen heeft zich veel bezig gehouden met tentoonstellingen en het catalogiseren van museumbe-zit.

De tentoonstelling van Maaslands gildeb-zit wordt aan deze verdienstelijke man opgedragen, omdat hij een voorliefde heeft voor het gildezilver, waarmee hij bijzonder op de hoogte is.

Op 1 maart om 15.30 uur werd door Kring Maasland afscheid genomen van de heer Roosen in het Museumgebouw, Bethaniëstraat 4 te Den Bosch; het Kringbestuur was hierbij aanwezig.

MET VLAG EN WIMPEL. Aan dit programma van AVRO-Televisie op zaterdagavond 4 januari hebben medegewerkt een 12-tal gildebreeders van het gilde **St. Sebastiaan** uit Oisterwijk. Op verzoek van de AVRO heeft dit gilde het programma „Met Vlag en Wimpel” geopend op een zeer bijzondere wijze. Het gilde heeft op oudejaarsdag de opname gehad met andere bekende TV-sterren. Het was werkelijk iets bijzonders voor deze gildebreeders om voor de TV te verschijnen. In een twee minuten durende opname werd door 6 vendelzwaaiers een vendelgroet gebracht op moderne muziek welke op de achtergrond zeer goed uitkwam. Op „Man of Action” zwaaiden de vendeliers een zeer goed aangepast programma waarbij de slagen alle slechts éénmaal rechts en éénmaal links werden gezwaaid. Dit om een grotere verscheidenheid te verkrijgen in een zo korte uitzending.

De tambours, koning en hoofdlieden stonden rond de vendelende gildebreeders. De leiding had Jan Toorians, die de relaties met de AVRO had opgenomen.

In de twee voorgaande nummers van De Gildetrom is geschreven over het vendelen en een aanpassing in het vendelgebed en een aanpassing op een modernere wijze. Hier

voor de TV is dat gelukt en het ziet er naar uit dat het vendelzwaaien in deze tijd zeer zeker op een aangepaste manier kan worden aangewend. Dit is een taak voor onze gilden om zich hierover eens te bezinnen. De Vendelfederatie wil hieraan graag medewerken. Er zijn mogelijkheden meer dan genoeg. Denk er eens over na. J.T.

LEDENVERGADERING. Op zaterdag 22 maart zal in Hotel Modern te Vught om 2.30 uur de ledenvergadering worden gehouden, waarin een nieuwe voorzitter zal worden gekozen i.v.m. het aftreden van de huidige voorzitter Jan v. d. Mortel.

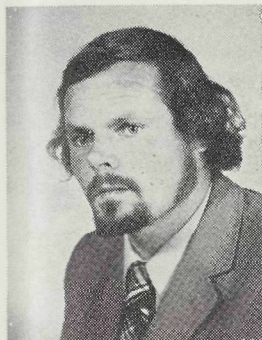
40 JAAR KRING MAASLAND

In verband met het 40-jarig bestaan van de Kring houdt het Kringbestuur op 25 mei een receptie op het gemeentehuis van **Drunen**, met aanbidding van de erewijn. b.g.v. de Kringdag van de O. L. Vrouwe Schuts van **Elshout**.

BERKEL. St. Hubertus trok al heel vroeg uit op 10 januari om de statiedag aan te kondigen per proclamatie. De dag daarop was het feest! Na de Gildemis vendelgroet voor pastoor v. d. Ven. In de zaal koffietafel met zult. In de middag werd met de kruisboog op de boom geschoten. Op dit feest was ook een deputatie aanwezig van de bevriende schutterij Prins Hendrik uit Amersfoort. De heer van Elst nam afscheid wegens zijn gezondheid; hij kreeg van het gilde een zilveren schild aangeboden terwijl hij zelf een voorzittershamer overhandigde. De nieuwe burgemeester werd als ere-hoofdman geïnstalleerd; een schild werd hem omgehangen.

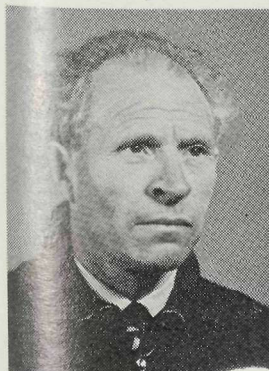
BERKEL. Juist op de dag dat hij zou worden herkozen als Deken van **St. Hubertus**, en na een jaar lang ziek te zijn geweest, is overleden het gildebestedslid **H. v. d. Hout**. Hij was sedert 1958 lid en de laatste 12 jaar deken. Op 4 februari is deze zeer geliefde gildebreedder met gilde-eer naar zijn laatste rustplaats gedragen. Hij ruste in vrede.

NIEUWKUIJK. Bij **St. Joris** is door een noodlottig ongeval de gildebroeder en verwoede schutter **Henk Pullen** om het leven gekomen. Achter de schermen was hij een zeer actief lid; hij had vele schuttersvrienden. Henk was 30 jaar oud. Op 13 februari is deze gildebroeder door het gilde ten grave gedragen waar de vendelier hem voor het laatst de vendelgroet bracht. Deputaties van gilden uit de buurt waren aanwezig. Hij ruste in vrede.

UDENHOUT. **St. Antonius en Sebastiaan** hield op 18 januari zijn teerdag welke de avond tevoren in de stromende regen werd geproclameerd in het dorp. Na de mis vendelgroet voor pastoor en burgemeester. Op Huize St. Felix (bejaarden en zieken) werd gevendeld en daar werden de gildebroeders onthaald op brandewijn met suiker. Op de koffietafel was er boerenmik met zult. Door Hoofdman Schoonus werd deken Piet v. d. Wouw benoemd tot ere-deken en daarvoor kreeg hij een zilveren schild opgespeld; Piet was overdonderd maar het bestuur dacht er anders over!

Op 29 januari werd Jan Bosch 80 jaar. Deze gildebroeder werd toen benoemd tot Ouderling van het gilde. Jan is een schutter in hart en nieren, ondanks zijn hoge leeftijd. De oudere leden van het gilde krijgen hier titels. Dat doet de overheid omdat zij hen willen eren, tot voorbeeld van de jeugd. Helaas komt er weinig jeugd toegetreden, maar dat hoopt men zo te bewerken.

Op 3 januari is overleden gildebroeder **Mar. Wijtmans** uit Helvoirt, lid van genoemd gilde. Hij was plm 40 jaar lid en eerder lid van

„Weerbaarheid” dat is opgelost in **St. Antonius** en **Sebastiaan** bij de heroprichting. Hij was een goed schutter en is met gildeer begraven. Hij ruste in verde.

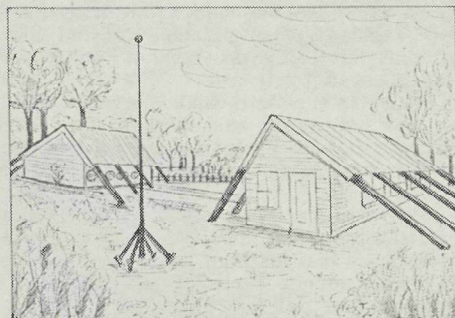
NULAND. Het gilde van **St. Antonius** is in 1974 25 schilden rijker geworden. Het wisselschild van dat jaar is gewonnen door W. de Haas. Op de schietwedstrijd van **De Hoge Schuts** werd Jan van Alphen eerste; hij (72 jaar oud!) werd ook de beste schutter van het jaar en mocht een zilveren schild in ontvangst nemen.

Op 18 januari jaarlijkse statiedag. Na de gildemis vendelgroet op kerkplein voor pastoor en daarna voor burgemeester op gemeentehuis, verder naar oud-burgemeester Theunissen.

LOONOPZAND. We hebben reeds melding gemaakt van de aanleg van het nieuwe schietterrein van het gilde **St. Ambrosius**. Het is nu zover dat het bijna klaar is. De goedkeuring van de bouwplannen, gevolgd door de verstrekking van de subsidie, heeft de leden aangezet om zo vlug mogelijk aan de opbouw te beginnen. Thans kunnen we mededelen dat het op 30 april a.s. officieus wordt geopend met een schietwedstrijd voor de leden en een „open dag” voor het publiek. Hierbij is ook een expositie van het gildebezit in de kantine op het terrein aan de Klokkenlaan.

Er staat een gesloten kantine van waaruit wordt geschoten over de handboogbaan van 25 meter naar een open doelhuis.

Vier banen zijn langs elkaar gelegd en een schutsboom staat daarnaast om zich ook

Nieuwe Handboogschietbaan met boom van het gilde **St. Ambrosius** te Loonopzand.

te bekwamen voor het schieten op de wip. De officiële opening verwachten we op het laatst van het seizoen. Hierover zullen verdere mededelingen volgen.

Door diverse activiteiten zullen de leden van „Handboogschutterij van **St. Ambrosius**” bijdragen in de bouwkosten, om daardoor te trachten er een mooi schietterrein van te maken. In de kantine van de baan zullen alle mogelijke gildeactiviteiten kunnen worden ondergebracht, alsook op het terrein daaromheen.

VUGHT. In september 1974 bestond de parochiekerk van het H. Hart 50 jaar; bij dit feest heeft Mgr. J. Bluysen de Hoogmis opgedragen. Uiteraard waren daarbij de Vughtse gilden **St. Catharina** en **Barbara**

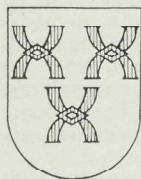
Mgr. J. Bluysen temidden van de gildekoningen uit Vught. September 1974.

aanwezig. Na de Eucharistieviering werd de vendelgroet gebracht aan de Bisschop voor de kerk. Op de foto staat Mgr. Bluysen tussen de koningen van de beide gilden.

HERPT. Tijdens de viering van de statiedag van het gilde **St. Catharina** te Herpt op 30 nov. 1974 heeft Heusdens burgemeester G. Scholten gildebroeder C. de Kort onderscheiden met een gouden schild van het schuttersgilde. De heer de Kort was 40 jaar lid. „U bent geen gewoon lid, maar U geniet veel waardering bij Uw leden” aldus de burgemeester. Hij complimenteerde het gilde omdat het een echte eenheid vormt. In de vergadering van die dag werd C. de Kort Azn als voorzitter gekozen, tweede voorzitter werd C. v. Mierlo; Mevr. de Kort en Jac Verhoeven werden in het bestuur herkozen. 's Avonds was er niet alleen een koffietafel maar ook een gildemis. Burgemeester Scholten en pastoor de Groot waren bij dit feest steeds aanwezig.

Loonopzand, februari 1975

Jan Toorians
Secr. Maasland

Nieuws uit Peelland

Jaarvergadering

Op 25 januari 1975 kwamen vertegenwoordigers van bijna alle gilden uit Kring Peelland tesamen in het gildehuis van het Sint-Antoniusgilde te Lierop voor het houden van de jaarvergadering.

Na het welkomstwoord van voorzitter A. Nissen was het woord aan secretaris A. Giesbers, die nu voor de laatste keer de notulen en het jaarverslag voorlas; onder applaus werden beide door de vergadering goedgekeurd. Dit groot applaus was voor de Kringvoorzitter dan ook de gerede gelegenheid, reeds nu en niet als punt zeven een woordje tot de scheidende secretaris te richten, die gemeend had dat het tijd werd zijn zetel, maar ook zijn werk over te laten aan jongere krachten. Voorzitter belichtte in korte woorden het werk van secretaris A. Giesbers, in zeventien jaren voor het gilde en de Kring in het bijzonder gedaan, en stelde voor de heer Giesbers te benoemen tot Erelid van de Kring; met een geweldig applaus werd dit door de vergadering beantwoord.

Secretaris A. Giesbers dankte zeer bewogen al zijn Gildebroeders, Kringbestuursleden en vooral de Kringvoorzitter voor de vriendschap en medewerking die hij steeds van ieder had gekregen.

Het verslag van de penningmeester J. Huijbers behoeft niet te worden voorgelezen; alle gilden hadden een financieel verslag ont-

vangen, dat evenals vorig jaar met een nadelig saldo moest sluiten.

Na een korte bespreking ging de vergadering er mede akkoord dat de 200 gulden bijdrage uit de Kringkas voor de Kringdag niet meer zou worden uitbetaald.

Het Kringbestuur trok nu zijn voorstel in om 10% van de netto-opbrengst van een gildefeest aan de Kringkas te betalen. Misschien kunnen we het zo runnen, was de mening van de penningmeester, maar een schietwedstrijd kon nog wel op de agenda blijven staan.

De voorzitter bracht toen een kort verslag uit over de besprekingen met de vertegenwoordigers uit het verzekeringswezen en de Federatie, dat t.z.t. aan de gilden zal worden toegezonden.

Ook over de reis naar Rome kon de voorzitter de verheugende mededeling doen dat deze door gaat en dat er zich in de Federatie circa 225 deelnemers hadden gemeld (niet zoals in de krant stond 225 deelnemers uit Peelland). Dit zal wel een vrome wens blijven, maar met onze 20 gilden hebben we toch 32 deelnemers.

De bestuursverkiezing had een zeer vlot verloop. Er waren geen kandidatenlijsten ingeleverd, zodat de door het bestuur voorgestelde heer F. v. d. Velden van het Sint-Antonius gilde Lierop per acclamatie werd benoemd. Ook werden de aftredende bestuursleden A. Engelen, H. de Jong en F. v. d. Berkmortel door acclamatie herkozen.

Met de mededeling dat de gilden binnen veertien dagen bericht ontvangen of de Kringdag in Vlierden zal doorgaan en het Vrije Gildefeest in september in Deurne zal gehouden worden, kon voorzitter Niessen na een korte rondvraag de prettig verlopen vergadering sluiten. Hierop aansluitend vertoonde het gilde nog enkele flimpjes over de kringdag in Lierop, georganiseerd door het Sint-Anthoniusgilde.

LIEROP :

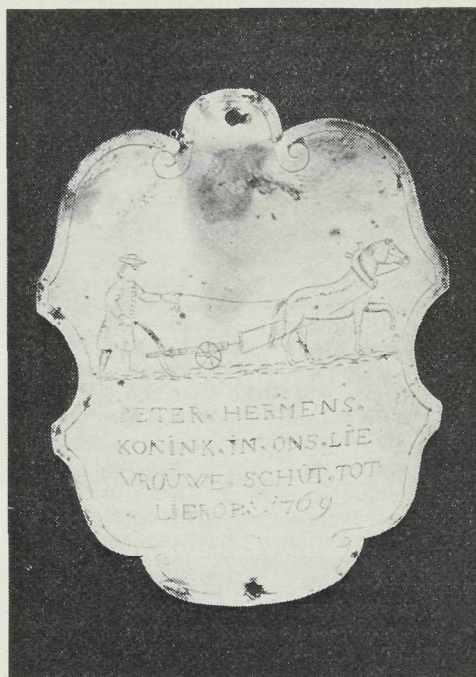
EEN SCHILD WEER TERUG IN HET EIGEN GILDE

Op de jaarvergadering van het O. L. Vrouwe-gilde was aanwezig de heer W. v. d. Wijgert, van het Sint-Willibrordusgilde te Heeswijk. Hij had een speciale opdracht uit te voeren; want in opdracht van de Douarière Baronesse van den Bogaerde van Terbrugge kwam hij een schild van de koning Peter Hermens uit 1769 aan de gildehoofdman Marinus Hurkmans overhandigen.

Menig bezoeker aan het kasteel in Heeswijk had reeds in een der kamers dit schild zien hangen. Ook de Kringvoorzitter had reeds de naam en de schenker genoteerd, maar toen de voorzitter van de Kring Maasland, de heer Jan v. d. Mortel, de Douarière op dit schildje attent maakte en er bij vermeldde dat dit gilde nog steeds bestond aarzelde Mevrouw niet. Zij is zelf beschermvrouwe van het Heeswijkse gilde geworden, nadat haar man enkele maanden geleden op zeer hoge leeftijd is overleden.

Zij besloot onmiddellijk om aan gildebroeder Willy v. d. Wijgert, die in zeer nauw contact staat met de Douarière, te vragen het schild uit haar naam aan te bieden aan het Lieropse gilde.

Het zou de moeite waard zijn, om te weten, hoe dit schild van Lierop in Heeswijk is ge-

Het Lieropse schild

komen. Het is bekend, dat de oude Baron van den Bogaerde, eens de Gouverneur van Noord-Brabant, een verwoed verzamelaar was en menig kostbaar stuk wist te verwerven voor zijn collectie, die jammer genoeg over de hele wereld verspreid is door een grote openbare verkoop. Dit kleinood is over het hoofd gezien, of, zoals een verhaal luidt „In Londen was het op de veiling gebracht, maar aangezien niemand ooit over Lierop gehoord had, werd het als onverkoopbaar terug gestuurd". Voor het gilde is dat toch maar zeer gelukkig geweest.

W. v. d. Wijgert
overhandigt
het schild aan
Marinus Hurkmans

PEELTURFKES

Op 21 november rustte op het Sint-Jorisdigilde Deurne de zware taak om gildezuster Mevr. Koolen ten grave te dragen. Geheel onverwachts werd zij weggeroepen uit haar gezin, waarvan zowel haar man als haar zoon lid waren van het gilde. Bij al de reizen, die het gilde maakte, was zij ondanks haar zwakke gezondheid steeds aanwezig.

Maandag 25 november viering van Sint-Catharinadag door het gilde uit Helmond. Zoals zoveel dit jaar verregende de gehele viering en moest worden volstaan met de gildemis in de Sint-Lambertuskerk. Zelfs de vendelgroot aan de burgemeester, tevens Ere-deken van het gilde, kon niet doorgaan, zodat de burgemeester een uurtje naar zijn gildebroeders kwam in het gildehuis „De Gouden Kegel” op de markt.

Woensdag 11 december vergaderde het Federatiebestuur in hotel De Keizer te Gemert, met als sprekers de vertegenwoordigers van enkele verzekeringsmaatschappijen, om te komen tot een kollektieve verzekering. Bij de opening sprak de voorzitter van kring Peelland, de heer Alph. Nicssen, over de wel zeer historische plaats van deze vergadering. Het was nl. in dit gildehuis van het Sint-Anthoniusgilde dat de Noordbrabantse Federatie van Schuttersgilden op 7 december 1935 werd opgericht. Later leidde de Federatievoorzitter Jhr. Mr. J. Smits van Oyen en de heer Coolen, namens de verzekeringen, de vergadering. De slotkonklusie was, dat de verzekeringsmaatschappijen met een voorstel zullen komen, dat aan alle gilden zal worden doorgezonden.

Op 13 december hield het Sint-Hubertusgilde zijn teerdag in het gildehuis „Het Oude Brouwhuis”, waarbij de kringvoorzitter en -sekretaris te gast waren.

Op nieuwjaarsdag 1975 waren vele gildebroeders op weg naar de gemeentehuizen om aan de burgemeester hun nieuwjaarswensen aan te bieden. Het Sint-Jorisdigilde Deurne moest toen ook nog naar het gemeenschapshuis, waar hun beschermheer Dr. Hub. van Doorne zijn verjaardagsreceptie hield; hij is die dag 75 jaar geworden.

17 Januari St. Anthonius Abt. Vele gilden uit onze kring vierten dan hun patroonsdag. Zo was de kringvoorzitter en zijn vrouw uitgenodigd voor de feestavond in het gildehuis van St. Anthonius Stiphout. Een der hoogtepunten was wel het overhandigen van een zilveren hangertje voor de gildezusters. Mevr. Dusseldorp, echtgenote van de Gildeheer, bood aan elke gildezuster, na het voorlezen van een oorkonde, dit kleinood aan.

Zaterdag 18 januari was het Sint-Anthoniusdag in Gemert, die traditiegetrouw samenvalt met het kiezen van de nieuwe deken. Peter Brouweres uit de Pandelaar werd met grote meerderheid tot deken gekozen en ondanks de regen toch aan huis afgehaald. Door de buurmeisjes werden de versierde hoed en pijp aangeboden. Na de vendelgroet aan de nieuwe deken werd het dorp inge-

trokken en moest men menigmaal stoppen om een glaasje te heffen op de nieuwe deken, want bijna deur voor deur kwam men met een vol blad naar buiten. De kringvoorzitter, tevens ouderling van dit gilde, had de morgen met zijn gildebroeders gevierd, maar moest 's middags volstaan met snel even te gaan feliciteren. De avond werd gezellig in het gildehuis doorgebracht.

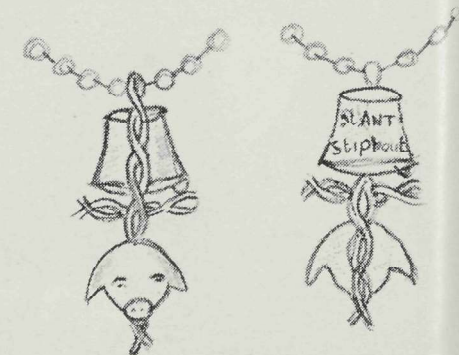
Ook de andere Anthoniusgilden vierden hun patroonsdag, maar wij ontvingen hiervan geen bericht.

Maandag 20 januari hield het Catharinagilde Helmond zijn jaarvergadering met bestuursverkiezing. Sekretaris Eef Luyben werd op eigen verzoek als sekretaris opgevolgd door de Jonge Deken, maar bleef lid van het bestuur, evenals de penningmeester Jan Verspaget.

In Vlierden worden verschillende vergaderingen gehouden door het Sint-Willibrordusgilde, dat op Hemelvaartsdag 8 mei de kringdag zal organiseren.

Op Aswoensdag houdt het gilde St. Catharina Helmond zijn jaarlijkse spynde ten huize van de Oude Deken Fons Niessen, waar de gildebroeders samenkomen om hun spynde, zijnde een brood voor de armen, te betalen, waarna een visavond door het gilde wordt aangeboden. De Zusters Clarissen zorgen intussen, dat het brood ter bestemder plaatse komt.

In Lierop was het Sint-Anthoniusgilde samengekomen om de laatste eer te bewijzen aan hun gildebroeder Bert v. d. Velden, die op 70-jarige leeftijd was overleden. De kringvoorzitter en de oud-kringsekretaris, de heren A. Niessen en A. Giesbers, waren ook aanwezig, temeer daar nu zijn zoon Frans sekretaris van de kring geworden is. De broer van de overledene, pastoor v. d. Velden uit Tilburg, droeg de H. Mis op en verrichtte de absoute. De gildebroeders namen volgens oud gebruik afscheid van hun broeder door het brengen van de laatste vendelgroet. De kist was onder de H. Mis en de laatste gang naar het kerkhof gedekt met vaardel en koningszilver.

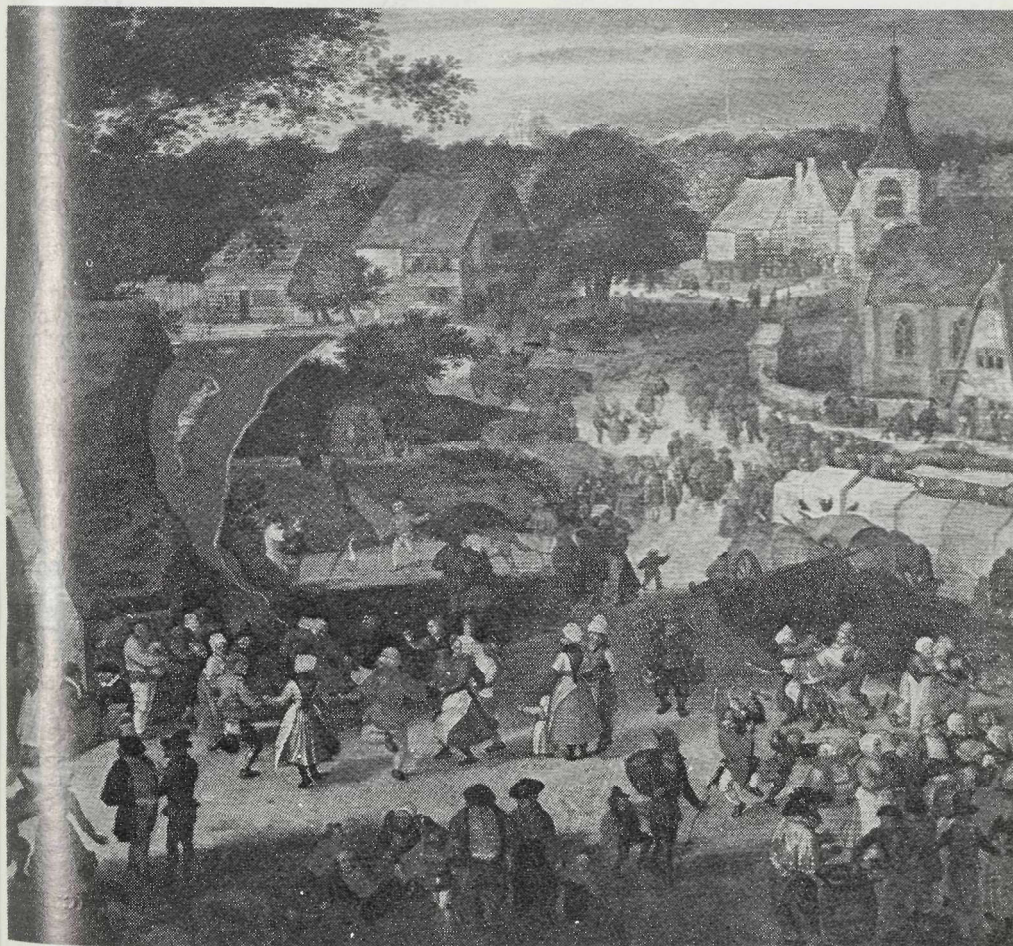
VOORZIJDE

ACHTER

Hangertje, met belletje en varkenskop, voor de gildezusters.
Ontworpen door J. Andriessen te Helmond.

Uitgave van de Stichting De Gildetrom als voortzetting van het tijdschrift „De Gildetrom”
voorheen uitgegeven door de Bond van Schuttersgilden „Het Kwartier van Oirschot”.

Sint-Sebastiaanskermis, Jacob Savery, ca 1598

AGENDA

- 29 juni Well, Vrij gildefeest
29 juni Liefdadigheidsfestijn Kwartier van Oirschot bij St. Willibrordus te Wintelre
17 aug. Hilvarenbeek, Vrij gildefeest bij 525-jarig bestaan gilde St. Sebastiaan
24 aug. Eindhoven, Jubileum-Kringdag van Kring Kempenland
7 sept. Deurne, Vrij gildefeest bij St. Joris
21 sept. Koningschieten Aken (Duitsland)
2-10 oktober Gilde-Romereis

VAN DE REDACTIE

Alle kopie voor het volgend nummer dient vóór 10 september bij een van de correspondenten bezorgd te zijn.

VRAGENRUBRIEK

De redactie verklaart zich gaarne bereid eventuele vragen van de lezers over alles, wat het gildewezen betreft, te beantwoorden.

KONINGSCHIETEN

In De Gildetrom van Pasen 1975 staat een artikeltje over Koningschieten van de heer M. v. d. V.

Het Gilde, waar ik Koning van ben, schoot oorspronkelijk met de handboog op de vogel (o.a. op de Molen) en van 1896 met het geweer op de wip en vanaf 1933 met kruisboog op de wip.

Zoals men het wapen wijzigde, zo heeft men ook de manier van Koningschieten gewijzigd. Ons reglement schrijft voor, dat de Koning leider van de Schutters dient te zijn; mijn mening is dan ook dat de Koning een behoorlijke schutter dient te zijn.

Overigens zijn er genoeg schutters, die ook bij het vogelschieten met opzet erlangs schie-

ten, en is het daarom niet altijd zo, dat de gelukkigste schutter Koning wordt.

W. P. A. van den Biggelaar
Koning van Sint-Sebastiaan Oirschot

Als reactie op dit bericht het volgende:

Op 17 mei 1975 heeft het Federatiebestuur het standpunt van de schrijver van het artikel „Koningschieten” volledig onderschreven. In dezelfde vergadering is besloten dat alle „koningen”, op welke wijze dan ook zij dit zijn geworden, tijdens het Landjuweel in Boxmeer aan de wedstrijd om het koningskruis mogen deelnemen. Bij het eerstvolgende koningschieten dienen de Gilden echter het zo te organiseren dat op de Koningsvogel wordt geschoten, omdat het op korte termijn anders voor bepaalde „Koningen” niet meer mogelijk zal zijn aan wedstrijden om het koningskruis te kunnen deelnemen.

De beste schutters zullen kampioen worden, maar ook koning worden.

Dit laatste kan echter door de geluksfaktor ook een minder goede schutter worden.

M. v. d. V.

HERDRUK VAN „JOLLES”

Het zo vaak vergeefs gezochte standaardwerk van J. A. Jolles, „De Schuttersgilden en Schutterijen van Noord-Brabant. Overzicht van hetgeen nog bestaat”, is na veertig jaren gelukkig herdrukt en verkrijgbaar bij de Fa. Gijsbers en Van Loon, Bakkerstr. 7 te Arnhem (gebonden: f 58,—).

Slechts weinigen van ons zullen Jolles persoonlijk hebben ontmoet. Geboren te Vlissingen in 1888 werd hij bibliothecaris van de stadsbibliotheek te Arnhem, maar overleed reeds in 1946; hij is begraven te Dwingelo in Drente. Zijn eerste ontmoeting met Limburgse gildefeesten maakte hem zo enthousiast voor het gildewezen, dat hij zijn hele verder leven onafgebroken alle bereikbare gegevens daarover bleef verzamelen. Wandelend van dorp naar dorp informeerde hij waar nog iets bij particulieren te vinden kon zijn, keek hij de vaak ongeordende gildes papieren en documenten door, noteerde alle belangrijke gegevens o.a. de jaartallen en versjes van de koningsschilden (mèt de voor

„DE GILDETROM”, driemaandelijks tijdschrift, uitgave van de Stichting „De Gildetrom”, in welke Stichting samenwerken de Noordbrabantse Federatie van Schuttersgilden met haar Kringen: Het Kwartier van Oirschot, Peelland, Kempenland, Maasland en Het Land van Cuijk.

Hoofdredacteur: Drs. W. H. Th. Knippenberg, Socrateslaan 115, 's-Hertogenbosch, tel. 073-133993

Redacteuren: voor de Noordbr. Federatie: Math. E. M. v. d. Voort, Valklaan 6, Eindhoven, tel. 040-438521
voor Het Kwartier van Oirschot: J. A. Abrahams, Vrijthof 9, Hilvarenbeek tel. 04255-2401
voor Peelland: Alph. M. G. Niessen, Veestraat 43, Helmond, tel. 04920-24863
voor Maasland: Jan Th. M. Toorians, Willibrordusstraat 4, Loon op Zand, tel. 04166-1516
voor Kempenland: Ir. H. H. Voetman, Baljuwstraat 2, Geldrop, tel. 040-863725
voor Het Land van Cuijk:

Administratie: W. C. M. Brands, Hart van Brabantlaan 1200, Tilburg, tel. 013-681685

Betalingen: Rabobank te Moergestel, rekeningno. 13.45.08.874, t.g.v. Stichting De Gildetrom, (Giro-rekening van deze bank: 1071810).

Particuliere abonnementen: f 7,50 per jaar, franco huis.

Bronvermelding: Artikelen en berichten uit dit tijdschrift mogen worden overgenomen mits „De Gildetrom” wordt vermeld, tenzij bij het artikel of bericht uitdrukkelijk anders is aangegeven.

hem meestal onbekende merken) en trok verder op zoek. Het is bijna onvoorstelbaar, wat een tijd deze onderzoeker aan het zoeken, ordenen en drukrijp maken van gildegegevens heeft besteed. Nadat hij in Arnhem in 1931 zijn documentatie over de Schuttersgilden en Schutterijen van Gelderland had kunnen uitgeven (Gelre, Bijdr. en Med., d. 34, p. 1-128), gaf het Provinciaal Genootschap van Kunst en Wetenschappen in Noord-Brabant in de jaren 1933 en 1934 de thans herdrukte documentatie over Noord-Brabant uit. Zeker, er waren hier en daar wel enige plaatselijke gegevens over de gilden verschenen in boeken en tijdschriften, o.a. Taxandria, maar het eerste samenvattend overzicht is van Jolles.

Nu de bestaande of heropgerichte gilden een groeiende belangstelling tonen voor hun eigen verleden, is deze herdruk van Jolles uitermate welkom en als uitgangspunt onmisbaar. „Mijn werken zullen mij wel op de plaats brengen waar ik hoor”, schreef Jolles in 1934 vanuit St. Hubert aan zijn vrouw. In 1973 heeft de Kring Kempenland (G. 1973, p. 4 en 28) een nieuwe onderscheiding „voor bijzondere verdiensten” als posthume hulde aan J. A. Jolles aan zijn vrouw mogen overhandigen. W.K.

Sint-Sebastiaanskermis

Zo veel als er bekend is over het Sint-Joris-spel (Gildetrom 21, p. 35-37), zo weinig weten we van een spel van St. Sebastiaan. Verdenkbaar is dit wel. Hoe zou men in een plechtige ommeegang iets kunnen uitbeelden van de garde-officier Sebastiaan, die vanwege zijn christelijk geloof onder keizer Diocletianus (284-305) werd gemarteld en als schietschijf voor boogschutters aan een boom werd gebonden? Bij St. Joris, Ste Margriet en de draak was een spel heel wat gemakkelijker op te voeren.

Toch zijn er schaarse gegevens, dat schutters van St. Sebastiaan aan een spel deelnamen. In het Belgische Veurne werd in 1438 de marteling van Sebastiaan voorgesteld door de boogschutters, maar er staat uitdrukkelijk bij vermeld dat het niet meer dan 1 of 2 keer behoort heeft tot de normale „verfraaiing” van de processie (Okken, p. 85). Ook te 's-Hertogenbosch speelden in 1549-50 „vier scutterijen” „de oude en de jonge voetboog, de handboog en de kloveniers, mee tijdens de ommeegang (v. Zuylen, p. 667), maar er staat niet vermeld, welk spel zij opvoerden.

Men was overigens wel vindingrijk in dergelijke zaken: te Breda werden voor 1568 ook een „Sunte Huybrechtsspel” en een „Sinte Berbelenspel” uitgedacht (Hermans, p. 219-220).

Ook een schilderij in het Mauritshuis in Den Haag, waarop de heer Th. A. van de Loo mijn aandacht vestigde, brengt op dit punt geen uitkomst, al geeft het wel een kijk op de manier waarop Sint-Sebastiaanskermis vroeger werd gevierd. Dit eikehouten paneel

(41½ x 62) is gemerkt „Jas. s Savery” en dateert van ongeveer 1598. Jacob Savery was in 1570 geboren te Kortrijk, werd in 1591 burger van Amsterdam en overleed aldaar in 1602. Savery heeft op zijn „Sint-Sebastiaanskermis” zowel de compositie als vele genre-voorstellingen ontleend aan de twee bekende prenten naar Pieter Bruegel, „De kermis van Hoboken” uit 1559 en de onlangs hier afgebeelde gravure „De Sint-Joriskermis”.

Links op de voorgrond staat de herberg met drinkende, vrijende en dansende paren; daar hangt de vuurrode gildevaan met de afbeelding van de H. Sebastiaan uit. Een doedelzakspeler begeleidt de dans.

In het midden wordt in een aangelegde „doel” geschoten met de handboog, terwijl daarvoor, blijkbaar op een verhoog, enige mannen bezig zijn met het spel van „ganssleen”. Dit volks- en kermis spel, ganssleen of gans-trekken, hebben we onlangs nog vernoemd (G. 1974, p. 53 en 54). In België, vooral in het noorden van de provincie Antwerpen, wordt het met Carnaval nog gespeeld (André Ver Elst, Folkloristische tijdspiegel voor België, Brussel 1962, p. 35-38) en op 16 maart 1975 ben ik in Zandvliet nog getuige geweest bij het „keizer-rijden” met de gans. Volgens Jolles (Schuttersgilden Gelderland, Gelre 34, 1931, p. 30) vond het spel van gans-trekken vroeger ook plaats bij de Sint-Janscompagnie van 's-Heerenberg, maar het was daar al lang geleden, door toedoen van de burgemeester en de pastoor, afgeschaft. Rechts in het midden trekken de gildebroeders in processie de kerk binnen langs allerlei kramen met koopwaren, huifkarren en nieuwsgierige kijkers. Onder de doprslindeboom voor de kerk wordt een rondedans uitgevoerd, terwijl heel in de verte geschoten wordt op de vogel boven op de schutsboom. Voorbij de kerk is men blijkbaar bezig met een wagenspel, maar wat vertoond wordt, is me niet duidelijk.

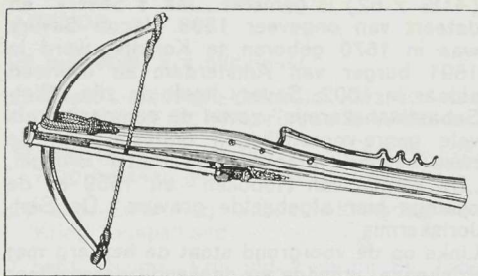
Dans en muziek, spel en toneel, eten en drinken, kraampjes en rondlopende mensen, alles hoort erbij. Het is immers kermis.

W. Knippenberg

De oude Kruisboog III

DE KRUISBOOG

De Noord-Limburgse kruisboog, in het artikel van De Gildetrom nr. 3, 1974, is een eenvoudig type van de in Engeland bekend zijnde „Slurbow”. Deze had een buis of loop waardoor de boogpees vrij kon bewegen tussen de bovenafdekking en de onderste uitgeholde ruimte van de schacht. Deze twee delen samen vormen een buis. Een boog is aanwezig in The Royal Armoury te Madrid en dateert van 1549. Hij komt voor tot ± 1625.

The Slurbow

„Slur” betekent: losjes lopen over... De slurbow houdt in dat de boog met pees één geheel vormt, en dat de pees is weggewerkt. In „The Crossbow” is deze beschreven door Sir Ralph Payne-Gallewey, 1903/1974, London. Daar staat vermeld dat hij gebruikt werd voor sport en militaire doelen.

Later komt deze boog ook in België voor en dan wat meer geperfectioneerd. Hij wordt geschoten met een pijl zonder vleugeltjes met een doorsnede van $\frac{5}{8}$ inch, voor veelvuldig gebruik op houten vogels, welke geplaatst zijn op een boom of top van een paal plm. 100 voet (30 m.) hoog.

Voor dit doel wordt hij luxer uitgevoerd en heeft een vizier op de loop.

Houten booglatten zijn de oorsprong en daarom werd de boog met de hand gespannen door de pees naar zich toe te trekken. Komen stalen booglatten voor, dan wordt hij met de cranequin, koevoet of windas gespannen.

J. Toorians

Gilde-akten V

Sint-Catharinagilde Tongelre

Van dit gilde was tot voor kort weinig bekend. In Jolles vinden we over de ouderdom slechts een verwijzing naar het oudste koningsschild. Oude papieren zijn er blijkbaar geen.

Een zeer belangrijke aanwinst was dan ook een akte over de broederschap van Maria Katharina en Barbara te Tongelre van 7-2-1487 ⁽¹⁾. Deze akte gaat over een mis in de kerk van Tongelre; de vorige keer heb ik al iets geschreven over de schutsbomen van Tongelre.

De akten die nu volgen zijn het resultaat van een recent onderzoekje in de 17e-eeuwse akten van het rechterlijk archief van Tongelre, aangevuld met enkele gegevens uit het rechterlijk archief van Eindhoven.

Het is voor het begrip van de teksten belangrijk te weten dat dit gilde, dat nu het Sint-Catharinagilde heet, van ouds vier patroonheiligen had nl. Onze Lieve Vrouw, Catharina, Barbara en Agatha.

De oudste akte gaat over de fundatie van de missen. Men verwijst naar oudere papieren zonder echter een datum te noemen. Waarschijnlijk bedoelde men de akte van 1487. In deze akte van 20-6-1560 maken „die

deckens van die goede Sinte Catharina en Barbara” een akkoord met Heer Zeger ⁽²⁾. In waarschijnlijk 1571 kreeg de broederschap van O. L. Vrouw 2 gulden uit een huis, schuur en hof ⁽³⁾.

In 1610 kregen zij 1/5 deel in „een mauwer rogge” ⁽⁴⁾.

Op 6-2-1627 verkocht Tonis Jacop Janssen een erfelijke chijs van 3 gulden uit een huis, hof en angelag te Tongelre op „Oirchoeven” (=Urkhoven) aan „Hanrick Tomas Janssen van Alphen en Hanrick Diercxssen, deekens der bruederschaep van Onser Lieve Vrouwen Catharina Barbara en Agatha.” De chijs is te lossen met f 50,— ⁽⁵⁾.

Op 10-2-1636 verkocht Jan Matheussen een chijs van f 3,— uit „den Cuijlenbempt tot Tongelre aan Peter Peters en Goort Matheus als deekens van Onse Lieve Vrouwen Broederschap”. Deze akte werd in de kantlijn van de vorige akte al aangeduid ⁽⁶⁾.

Het Catharinagilde te Tongelre was een van de weinige gilden die een eigen herberg hadden.

Op 25-7-1682 verkochten Peter Leenders en Jan van Hove, deekenen van de Gilde St. Maria Catharina en Barbara, aan Hendrick van Vijtrecht die in sHertogenbosch woonde een „huijs, hooff metter driesken ofte weijvelt genaemt DE CROON” voor het bedrag van f 255,— ⁽⁷⁾.

Diezelfde dag bekende Jan Jansen de Rond f 50,— schuldig te zijn aan „Antonis Beecke en Dirck Mathijssen, deekenen van de gilde St Maria Catharina en Barbara” ⁽⁸⁾. Opvallend zijn de namen van de dekenen van dit gilde. Op die dag verschenen blijkbaar 4 verschillende dekenen.

Op 9-4-1683 bekende Dirck Peters van Flo-drop f 100,— schuldig te zijn aan „Dirck Matthijssen en Antoni Beecke Deekenen van het Catharinagilde” ⁽⁹⁾.

Het Sint-Catharinagilde was in die tijd schatrijk. De twee schuldbekentenissen zijn blijkbaar geldleningen.

Op 17-10-1696 kocht Dominicus van Nuenen een huis te Tongelre. Hij moest daaruit jaarlijks f 1,— en 16 stuivers betalen aan het Sint-Catharinagilde van Tongelre ⁽¹⁰⁾.

Een bedrag van 16 stuivers kreeg men uit de erfgoederen van wijlen Jan Jacobs, de president van de rechtbank van Tongelre, die aldaar op 14-2-1666 overleed ⁽¹¹⁾.

Verder is er nog een proces bekend uit de 17e eeuw. (Zie klapper van de processtukken).

Op 17-10-1696 ontving het Catharinagilde nog 10 stuivers uit goederen ⁽¹⁰⁾.

1 Zie klapper op het Bosch Protokol in het gemeentearchief van Eindhoven.

2 Tongelre R 1 fol 14

3 Tongelre R 2 fol 36

4 Tongelre R 56 fol 90v/91

5 Tongelre R 58 fol 83/83v

6 Tongelre R 60 fol 32v/33

7 Tongelre R 64 fol 189v

8 Tongelre R 64 fol 190

9 Tongelre R 64 fol 198

10 Eindhoven R 56 fol 278/v + Eindh. R 537,5

11 Tongelre R103 fol 13v- 16v

Laatste aanwinsten:

Eindhoven St. Catharina 1587, 1588, 1596

„ „ St. Barbara 1596

„ „ St. Severens 1602

St. Sebastiaan 1605
 Woensel St. Sebastiaan en St. Anthonis 1557 2 x
 Onbekend 1638
 Sint-Gedenrode 1614
 Strijp St. Joris 1808 2x, 1810
 Strijp Onbekend 1669

Jean Coenen
 vendelier Sint-Jorisgilde
 Zesgehuchten 17-5-1975

Verloren Gilde-attributen

Er is een suggestie gedaan om in de Gildetrom bekendheid te geven aan verloren gilde-eigendommen, zodat de kans, dat deze voorwerpen hetzij in musea hetzij in particulier bezit teruggevonden worden, belangrijk groter wordt.

Hieronder volgt een opsomming van koningsschilden, zoals die door Meester Panken in 1892 bij Hopman Loijens van het Sint-Martinusgilde Luyksgestel nog gezien zijn. De overlevering zegt, dat dit koningszilver in de oorlog in bewaring gegeven is bij de Abdij van Postel, maar daar is het nu niet meer. Er moet wel de Eerste Wereldoorlog bedoeld zijn, omdat Jolles in 1933 deze schilden niet meer noemt bij zijn opsomming van de bezittingen van het Gilde.

Op alle schilden zal wel een aanduiding van het Sint-Martinusgilde Luyksgestel of de Schutterij Luyksgestel staan en bovendien de volgende namen en jaartallen, waaraan de schilden herkend kunnen worden:

- a. Adr. Smolders 1657
- b. Hendrik Rombouts 1668
- c. Peter Daemens 1713
- d. Jan Van Eijndhoven 1714
- e. Aelbert Vermeulen 1715
- f. Michiel Willem Teuwen 1718
- g. Jan Scheerens 1720
- h. Johan Wallachie 1730
- i. Francis Wouter Heylichers 1730
- j. Mathijs Jan Rombauts 1732
- k. Johan Wallachie 1737
- l. Peter Van der Sterren 1738
- m. Bartel Teuwens 1749
- n. Goenradus Calis 1752
- o. Jan Baudewijns 1754
- p. Willem Scheerens 1759
- q. Adr. van Eijndhoven 1761
- r. Peter Adr. Cortens 1764
- s. Adr. van Eijndhoven 1766
- t. Peter Vlems 1772
- u. Willem Sangers 1778
- v. Willem van Eijndhoven (z.j.)

Als iemand inlichtingen over deze schilden kan geven, dan gaarne aan de redactie van De Gildetrom of beter rechtstreeks aan het Sint-Martinusgilde, Boscheind 5a, LUYKSGESTEL, telefoon: 04974-544.
 Het Sint-Martinusgilde zal daar bijzonder dankbaar voor zijn.

Van het ene komt het andere

Ter voorbereiding van een lezing over de Brabantse gilden, die ik enkele maanden geleden moest houden voor de leden van de

Volksuniversiteit „De Langstraat e.o.” tezamen met die van de Heemkundige Studiekring „d'Ersteling” uit Waalwijk, stelde ik een lijstje samen van gilden uit de Langstraat, die vroeger hadden bestaan of nu nog bestaan. Van 30 oude gemeenten had ik geen gegevens, van 20 andere plaatsen was echter wel veel of weinig bekend over een 35-tal plaatselijke gilden. Bij deze laatste behoorde ook een gilde uit „Capelle op Den Bosch”, waarvan ik een vermelding had gevonden in Deel VI van „Kempische Gilden”, p. 25 en 46, door Dr. E. van Autenboer, zijnde een overdruk uit het Belgische tijdschrift Taxandria 1970-1971. Omdat daarin deze plaats in één adem werd genoemd met Raamsdonk, meende ik te mogen aannemen hier te doen te hebben met de plaats Capelle in de Langstraat.

Toen ik enkele weken daarna onverwacht moest inspringen om een soortgelijke lezing over de Brabantse gilden te houden voor de leden van de Heemkundige Studiekring van Someren e.o., kwam na afloop daarvan mijn oude schoolvriend Antoon van Asten (in de archiefwereld van Noordbrabant geen onbekende) naar mij toe en zei: „Karel, ik ben de vorige week in Den Bosch nog een oude akte tegengekomen betreffende een gilde uit Capelle”¹⁾. Deze mededeling maakte mij erg nieuwsgierig. Mijn vriend zegde mij de nodige medewerking toe en binnen enkele dagen was ik in het bezit van een fotocopy van de betreffende tekst uit 1540, vergezeld van „vertaling” en toelichting, hetgeen ik hier gaarne dankbaar memoreer.

Niet alleen vond ik hierin een bevestiging dat mijn gok goed was geweest, maar het toonde zo duidelijk aan, dat in deze later zo sterk protestants getinte plaats wel degelijk een gilde had bestaan en dat daar in 1540 al gildebroeders woonden, die er op stonden dat afgesproken opdrachten werden uitgevoerd.

Wat was hier het geval?

„De dekenen van de gildebroeders van ons lieven vrouwen in der kercken van Capelle opte langstraet” hadden enkele jaren tevoren „aen meesteren Jasporen den beeldsnyer”, die in Den Bosch woonde, opdracht gegeven „te makene een beelde van onser liever vrouwen in de zonne metter roeden van Jesse.” Op 23 oktober 1540 had de beeldhouwer zijn werkstuk nog niet afgeleverd en daarom werd hij door en voor de schepenen van Den Bosch in het bijzijn van de dekenen van genoemd gilde op het matje geroepen om een verklaring daarover af te leggen. Hij gaf toe in gebreke te zijn gebleven en moest nu beloven, dat hij het werkstuk niet alleen zou uitvoeren „ende te leveren lofbaerlic ende eerlick nae inhouden van de cedullen” (d.w.z. zoals hij het had aangenomen) tussen 23 oktober en het Kerstfeest van 1540, maar dat hij het ook vóór de „jaersdach daernaestvolgende” kant en klaar zou hebben opgehangen in de kerk van Capelle.

Of hiernaar gehandeld is, heb ik niet kunnen achterhalen. Waarom het juist in 1540 werd opgerakeld?...